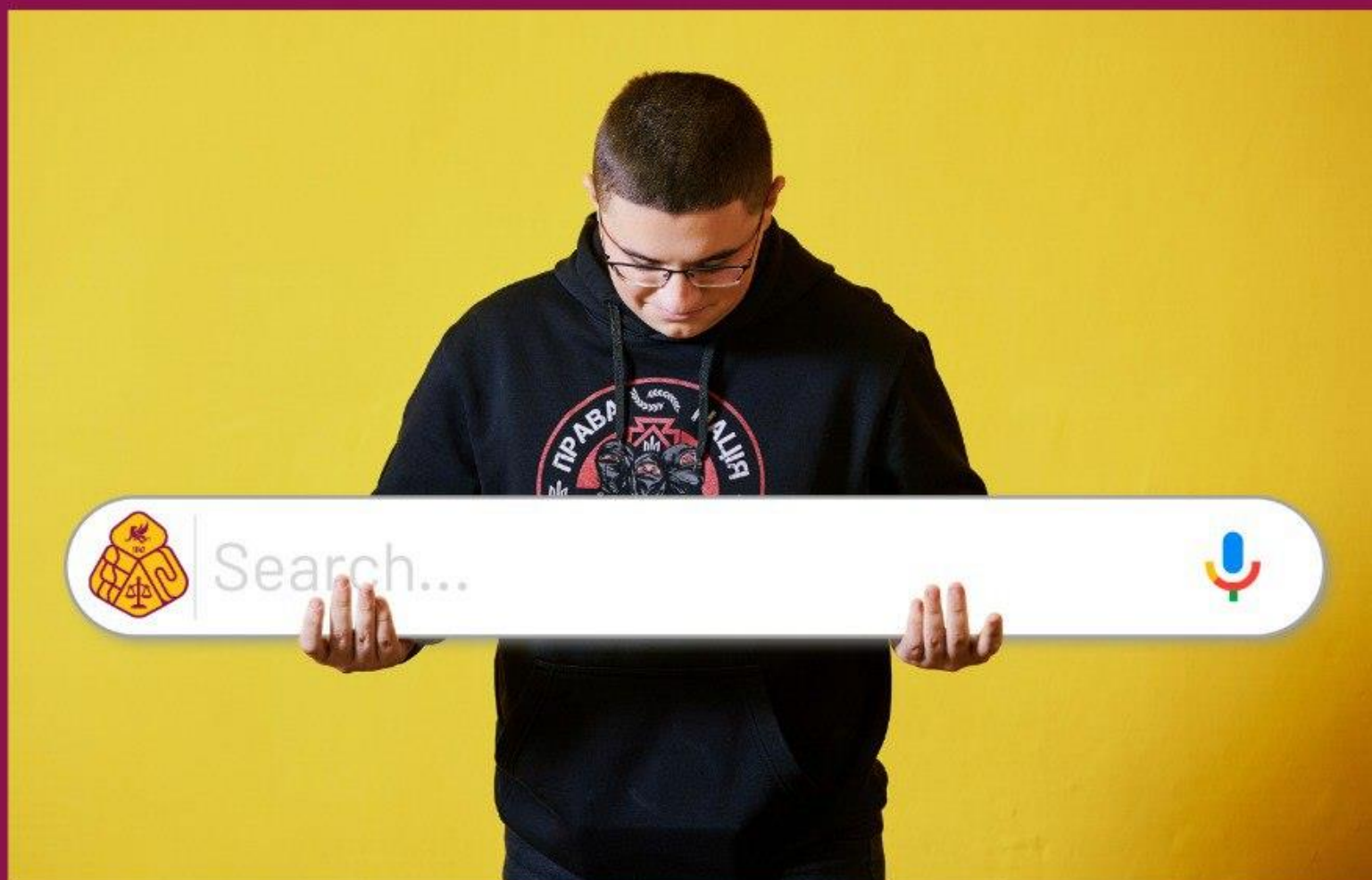

IV Міжнародна науково-практична
інтернет-конференція

**«Ресурсно-орієнтоване навчання в
«3D»: доступність, діалог,
динаміка»**

22–23 ЛЮТОГО 2024 РОКУ
ПОЛТАВА 2024

2. Русова С. Вибрані педагогічні твори. К. : Освіта, 1996. 304 с.
3. Ушинський К.Д. Твори в 6-ти томах, т. 1-6. К.: Радянська школа, 1954-1955.

Лядський Ігор Костянтинович

СОЦІАЛЬНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ ГОРМЕЗИС ЯК БАЗОВІ МЕТА-SKILLS ДЛЯ ПРОТИДІЇ БУЛІНГУ

Формування та підтримка позитивної атмосфери у колективі — важливі завдання сучасної педагогіки, психології та менеджменту. Кожна наука, предметом якої є комунікація між людьми, має долучитися до розв'язання проблеми булінгу, мобінгу та інших проявів насилля. Оскільки наукові обрії гуманітарних дисциплін перетинаються, не потрібно проводити чітке розмежування їх компетенції стосовно суспільно значущих тем. Зокрема мова йде про соціальний інтелект, який однаково актуальний для психологів, педагогів, соціологів та управлінців. Якщо раніше його відносили до soft-skills, то зараз цей вид розумової активності асоціюється з новим трендом — meta-skills, тобто глибинними властивостями психіки, які допомагають у навчанні, саморозвитку та професійному становленні [3, с. 3]. Окрім соціального інтелекту до них входять когнітивна гнучкість, креативність, критичне мислення тощо. Нещодавно з'явилася пропозиція до рядів meta-skills додати новітній напрям особистісного зростання під назвою «психологічний гормезис», що уособлює здатність людини орієнтуватися у соціальних ситуаціях, долати стрес та вибудовувати ефективну комунікацію.

Концепцію «психологічного гормезису» сформулював автор цієї публікації на підставі узагальнення фактичного матеріалу з соціального та емоційного інтелекту, нетворкінгу, гуморобіки, стресостійкості та основ менеджменту. Також новий напрям доповнено філософією стоїцизму, логотерапією Віктора Франкла, вченням про еустрес Ганса Сельє та розумінням потокового стану Міхая Чиксентміхаї. Психологічний гормезис — це помірний вплив стресових факторів на психіку, що викликають подальшу несприйнятливості до них людини. По суті, це перенесення фізіологічного явища в ментальну сферу.

Термін «гормезис» в початковому формулюванні — це стимулюючий вплив помірної дози різноманітних стресорів, зокрема отрут, на організм людини та тварин, завдяки якому вони стають менш чутливими до дії цих факторів. Паралель з гормезисом можна провести в багатьох сферах життя. Яскравий приклад — спорт та фізичні вправи. Тренування м'язів і серцево-судинної системи — це насильство над організмом, але їх результат корисний. Людина, яка займається спортом, стає витривалішою, впевненішою та домагається кращих результатів у житті.

Проведення численних тренінгів, відкритих лекцій та майстер-класів із соціального інтелекту та інших meta-skills виявило переважну впевненість

учасників цих заходів, що подолання проблеми булінгу і насильства у молодіжному середовищі можливо виключно шляхом виховання у жертв цих явищ вміння самостійно виправити ситуацію. Ця компетенція не тільки знижує рівень конфліктів у дитячому та молодіжному середовищі, вона міцно входить у свідомість людини, слугуючи профілактикою явища мобінгу в дорослому світі. Аналогічні результати були отримані під час онлайн опитування студентів Полтавського державного аграрного університету, Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, Полтавського державного медичного університету та Полтавського університету економіки і торгівлі [1, с. 112]. Респонденти з рівнем соціального інтелекту вище середнього показали значно менший відсоток потрапляння у конфліктні ситуації та підтримали пропозицію, згідно до якої найкращий шлях подолання конфліктів і булінгу – сформувані у їх жертв навички стресостійкості та впевненості у власних силах. Інша частина респондентів частіше вказувала на можливість залучення поліції, психологів, педагогів та родичів, що свідчить про меншу здатність до самостійної соціалізації. Таким чином можна припустити, що питання протидії насильству булінгу та мобінгу має характер загально філософського феномену самоактуалізації особистості та її опірності до негативних факторів середовища. В даному аспекті роль соціального інтелекту, як однієї із базових meta-skills, вирішальна для формування комунікативних навичок та соціальних компетенцій людини.

Дослідження тайських науковців виявили тісний зв'язок соціального інтелекту з нормалізацією відносин у колективі школярів [2, с. 344]. Що найголовніше, вони відзначили можливість розвитку соціального інтелекту та його складових частин шляхом щотижневих занять, з якісними змінами вже через перший місяць роботи, що відобразилося на зниженні кількості конфліктів серед учнів.

Ще один цікавий феномен, який привертає увагу дослідників — широкий діапазон наслідків слабого розвитку соціального інтелекту, які можуть бути діаметрально протилежними. В одному випадку це призводить до схильності ображати інших людей через брак емпатії. В інших ситуаціях — може навпаки проявитися у надмірній вразливості.

З певною обережністю, що враховує вірогідність упередженого сприйняття даного твердження, можна припустити наявність конструктивного ефекту від конфліктів у молодіжному середовищі, з позицій адаптації особистості до викликів дорослого світу. Якщо їх рівень не переходить певну межу за якою починається ризик для здоров'я та життя людини, чи доречно гасити явище сторонніми агентами, позбавляючи дитину можливості самостійно врегулювати непорозуміння в колективі. Взагалі питання конфлікту в його філософському та практичному значенні далеко не завжди означає негативне явище. Будь-яка дискусія та обмін протилежними думками частково набуває ознаки конфлікту, при цьому не маючи деструктивних наслідків. Можна провести аналогію із психологічною категорією еустрес, який є своєрідною

точкою зростання особистості. Це певний виклик, що змушує людину актуалізувати всі свої знання та вміння, сприяючи індивідуальному зростанню та прогресу.

Люди, які з дитинства навчилися долати конфліктні ситуації, виростають пристосованими до дорослого життя. Вони швидше соціалізуються, активніше розширюють коло знайомств. Дитячі конфлікти за своєю природою найбезпечніші для людини. Це як «полювання» левенят або вовченят один на одного, що в ігровій формі допомагає їм соціалізуватися, знаходячи своє місце у колективі. Дитячі та підліткові сварки допомагають навчитися домовлятися, стримувати особисті амбіції, співвідносячи їх з інтересами однолітків. Шкільний чи університетський булінг — індикатор нездатності особистості до соціалізації.

З цих позицій можна припустити, що механізм гормезису доречно застосувати до соціальної складової людського життя. Тим паче, що насильство не зменшується з рівнем розвитку цивілізації, набуваючи загрозливих масштабів у дитячому, підлітковому та молодіжному середовищі. Сучасні глобальні виклики, зокрема пов'язані з військовими діями, сталять під питання ефективність заходів, що намагаються знизити рівень насилля в закладах освіти без урахування індивідуальної здатності людини до самозахисту, виключно за рахунок сторонньої допомоги у вигляді поліції, омбудсмена, психологічної служби чи педагогічних працівників. Суспільство ризикує отримати величезний відсоток громадян, які апріорі нездатні адаптуватись до конфліктних ситуацій з усіма відповідними наслідками для обороноздатності держави.

Список використаних джерел

1. Лядський І.К., Дячков Д.В. (2022) Управління соціальним інтелектом як фактором впливу на формування soft-skills у здобувачів вищої освіти. Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка. 2022. Випуск 13. С. 108-114.
2. Jueajinda S, Stiramom O, Ekpanyaskul C. Social Intelligence Counseling Intervention to Reduce Bullying Behaviors Among Thai Lower Secondary School Students: A Mixed-method Study. *J Prev Med Public Health*. 2021. Vol. 54(5). pp. 340-351.
3. Spencer E. & Lucas B. Meta-Skills: Best practices in work-based learning A literature review. 2021. 75 p.

Міщенко Володимир Артурович

РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ОСНОВА ВИХОВАННЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Ресурсно-орієнтоване навчання (РОН), зазначають науковці, – це освітня модель, яка базується на використанні різноманітних ресурсів, у тому числі освітніх технологій, для забезпечення ефективного навчання учнів (Кононец, Новописьменний, 2020). РОН має ряд переваг, які роблять його особливо цінним для виховання сучасної молоді. По-перше, РОН є доступним для всіх учнів, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей та потреб. Це досягається за рахунок використання різноманітних форм і методів навчання, які дозволяють